

APRÍL-MAI 2013

Føroyskt, lesa og skilja tekst

FØROYSKT

45 MINUTTIR

Navn:

Flokkur:

Skúli:

Lærari:

Svarini verða skrivað á uppgávuarkið. Tú kanst skriva við blýanti.

Til næmingin.

Les tekstin og svara spurningunum!

Mona bleiv fødd stutt eftir 2. heimsbardaga. Hon var miðlingur í einum systkinaflokki á trý.

Foreldrini hjá Monu vóru bæði ættað úr heimbygdini. Mamman var, sum vanligt var tá, heimagangandi, meðan pápin var útróðrarmaður.

Mona gekk í skúla í heimbygdini tey fyrstu sjeý árin, síðani fór hon til Havnar í realskúla. Ta tíðina búði hon hjá skyldfólki í høvuðsstaðnum.

Eftir lokið realskúlaprógv fór Mona til Danmarkar at ganga í studentaskúla. Hetta var sama ár¹, sum kendi ungdómsuppreisturin tók seg upp.

Eldra systirin býr í Bretlandi, og yngri beiggin er eisini búsitandi uttanlands. Hann býr í Japan.

Set x við rætta svarið!

Hvussu nógv systkin eigur Mona?		Mona fór á studentaskúla í:	
eitt	_____	1968	_____
tvey	_____	1986	_____
trý	_____	1967	_____
Hvat arbeiði hevði pápi Monu?		Hvar býr beiggi Monu?	
prestur	_____	í Bretlandi	_____
lækni	_____	í Japan	_____
útróðrarmaður	_____	í Kina	_____

---

1 1968

Monu hefur altíð dámað at gingið í skúla, og tað var eisini ætlanin hjá henni at fáa sær bókliga útbúgving.

Hon fór á læraraskúla í Ribe í 1972 og hefur síðani tá starvast sum lærari á ymsum skúlum niðri í Danmark. Tey seinastu tíggju árin hefur hon verið í starvi í einum lítlum skúla norðan fyri Limfjørðin, í tí økinum, danir kalla Thy.

Mona giftist við einum donskum manni, sum eisini starvaðist sum lærari. Hann er í dag farin frá vegna aldur og tekst fyri tað mesta við at týða bøkur úr fremmandum máli til danskt mál. Mona og maður hennara eru barnleys.

Mona hefur mangan hugsað um at farið til Føroya við einum skúlaflokki á seturskúla. Hon fer nú at nærkast fráfaringsaldri sum lærari, so um tað skal vera, so skal tað vera nú nakað skjótt.

Set x við rætta svarið!

Mona fór á læraraskúla í:		Hvat starv hefur maður Monu havt?	
Give	_____	lækni	_____
Nibe	_____	lærari	_____
Ribe	_____	tollari	_____
Hvat ger maður Monu nú?		Hvussu nógv børn eigur Mona?	
týðir bøkur	_____	trý	_____
venur fótbólt	_____	eingi	_____
smíðar	_____	tvey	_____

Mona er flokslærari hjá einum 6. flokki. Einum lítlum flokki við einans fjúrtan næmingum. Sjey gentum og sjey dreingjum.

Væl liggur fyri at fara til Føroya, tí stóra føroyska ferjan, Norrøna, siglir úr Hirtshals, sum er stutt haðani, tey búa, umframt tað, at Mona altíð kann búa í barnaheiminum, ið hon og systkini eiga.

Nú var avgerðin tikin at fara til Føroya. Ongin av donsku børnunum høvdu verið har áður, so tey vóru ómetaliga spent at koma til eitt øðrvísi land langt úti í Atlantshavinum.

Leygardagin hin fimtanda mai varð farið úr Hirtshals. Veðrið var avbera gott, eitt lítið lot av suðri.

Norrøna fór pløgandi² gjøgnum Norðsjógvin, og áðrenn tey vistu av, var Hetland um bakborð³. Við Hetland er streymhart, og skjótt kendist á skipinum, at siglt varð í móti ættini. Tað rullaði illa, og donsku skúlanæmingarnir vóru nú ikki so væl til passar. Onkur av teimum spýði, men hetta ólukku rullið hasaði tó skjótt av aftur, og nú gjørdist lagið betri aftur.

Set x við rætta svarið!

Hvussu nógvar gentur eru í flokkinum hjá Monu?	Úr hvørjum donskum býi siglir Norrøna?
seks _____	Hirtshals _____
fjúrtan _____	Aarhus _____
sjey _____	Hanstholm _____

2 siglandi

3 vinstrumegin

Mánamorgun klokkan fimm komu tey inn um molan í Havnini. Sum vera man, vóru tey sera spent at koma í land, har bussur bíðaði teimum.

Mona segði teimum, at tað fór at vera umleið ein tími at koyra til bygdina, har tey skuldu búgva.

Barnaheimið hjá Monu var ikki stórt, men tað mundi fara at ganga kortini. Nøkur svóvu í stovuni, onnur á loftinum, onkur í kjallaranum o.s.fr.

Mona hevði sjálvandi eina ætlan við føroyaferðini, m.a. at vísa børnunum landslagið, mentanina og so eitt, sum hon við vissu visti, at ongin av teimum hevði roynt fyrr, at fara burtur í haga at leita eftir likkueggum.

Hetta var nakað, sum Mona mangan hevði gjørt saman við pápa sínum. Hann var røktingarmaður, og tað var júst í lembingini, likkan varp.

Veðrið hevði verið ivasamt tveir teir fyrstu dagarnar, eftir at tey vóru komin til lands, men nú lovaði hann sól og eitt lítið karr⁴ av landsynningi. Í morgin skuldi tað vera, at tey fóru burtur í haga at leita eftir likkueggum.

Set x við rætta svarið!

Hvønn dag komu tey til Føroya?	Hvat merkir orðið "karr"?
leygardag _____	stormur _____
sunnudag _____	lítið lot _____
mánadag _____	sólskin _____
Hvussu leingi koyrdu tey við bussi?	Hvat ætlar Mona at vísa børnunum?
ein tíma _____	fótbóltsvøllin _____
tveir tímar _____	landslagið _____
tríggjar tímar _____	Toftavatn _____

4 Lítið lot

Klokkan seks vaknaði Mona, hon fór á fœtur alt fyri eitt og hugdi eftir líkindum. Ikki eitt lot at síggja á fjørðinum og klárt á hvørjum tindi. Hetta fór at vera dagurin.

Mona gjørði av, at tey skuldu ganga somu leið, sum hon og pápi hennara plagdu, tá ið tey fóru burtur í haga.

Leiðin gekk yvir á Stígar, síðani niðan á Varðabrekkuna og so eftir slættanum eystur í Djúpadal, har likkan reiðrast.

Komin niðan á Varðabrekkuna mæta tey røktingarmanni, sum hevur verið burturi í haga henda vælsignaða morgun. “Nú fer at vera avlembt”⁵, svarar hann, tá ið Mona spyr hann um lembingina.

Hann spyr, hvar tey fara, fær svar og sigur, at likkan er nógv minkað, síðani Mona var barn, men okkurt eggid man fara at vera kortini, tí hann sá nøkur reiður har eysturi.

Nú fara tey at nærkast Djúpadali. Likkur eru nú at síggja á luftini, og hitt eyðkenda ljóðið frá teimum vekir gomul minni í Monu, minni frá barnaárum.

---

5 Liðugt at lemba

Áðrenn tey fara at leita, gevur Mona teimum nøkur ráð:

- Ongantíð taka egg úr reiðri við trimum eggum í, tí tá eru tey komin í stropa⁶
- Altíð at leita, har steinar eru, tí likkan reiðrast oftast upp at steini.
- At halda okkurt yvir høvd, so tey ikki verða pikkað.

Tey spjaddu seg í triggjar bólkar, og ikki gekk long tíð, til róp kom í: “Se, jeg har fundet et æg”, rópti Kim og helt egginum yvir høvd, erpin sum ein pávi.

Tað mesta av fyrrapartinum leitaðu tey, og fleiri og fleiri egg løgdu aftur at rúgvuni, og tá ið middagur fór at nærkast, segði Mona, at nú mundi vera nóg mikið. Eini tjúgu vøkur likkuegg lógu nú á vøllinum framman fyri børnunum. Tey vóru heilt ovfarin av hesum fongi og hildu, at hesi eggini vóru nógv vakrari enn høsnareggini, ið vóru at fáa í handlunum. Stóri spurningurin var so bara, hvussu tey mundu fara at smakka.

Veðrið helt sær. Sólin var nú hægst á himli, og tað var so heitt, sum tað nú einaferð kundi verða í Føroyum ein góðan dag í mai.

Set x við rætta svárið!

Nær vaknaði Mona?		Hevur likkustovnurin ment seg?	
klokkan fimm	_____	ja	_____
klokkan seks	_____	staðið í stað	_____
klokkan sje	_____	hann er fallin	_____
Hvar finna tey eggini?		Hvat merkir orðið “avlembt”?	
yviri á Stígum	_____	liðugt at lembe	_____
í Varðabrekku	_____	nógv lomb	_____
í Djúpadali	_____	nógvar tvílembur	_____

Set x við rætta svarið!

Hvør fann fyrsta eggid?	Nær fer hendingin fram?
Jim _____	um veturin _____
Mona _____	um heystið _____
Kim _____	um várið _____

Tey settu seg at eta við eina tjørn. Úti á tjørnini var ein lítil hólmur, og ikki gekk long tíð, til børnini vassaðu út hagar at njóta sólina.

Mona sat undir einum bakka og neyt hitan frá sólina. Hon droymdi seg burtur í farnar dagar, tá ið hon var barn. Hon og systkini plagdu, eins og donsku børnini, at vassa út til hólman, har tey settu seg at drekka sodavatn, altíð sitrónvatn og skipskeks, tað var fastur táttur. Pápi hennara segði, at sitrón var so gott fyri heilsuna. Jú, hetta vóru góð minni, minni frá einum góðum barndómi.

Set x við rætta svarið!

Hvat gav pápi Monu henni og systkjunum?	Hvar ótu donsku børnini?
sunkist og mars _____	í ánni _____
kola og ís _____	á hólmanum _____
sitrónvatn og keks _____	við tjørnina _____

Donsku börnini stuttleikaðu sær enn ófórt, tey hövdu gloymt bæði tíð og stað, og klokkan mundi nærkast trý, áðrenn Mona rópti á tey og segði, at nú mundi vera best at fara heim í bygdina aftur. Tey hövdu ongan hug at fara, men tá ið Mona segði, at hon fór at baka pannukøkur við eggnum, komu tey aftaná.

Tey gingu ikki sama veg oman, men tá ið tey komu í Halgadal, sóu tey okkurt, sum ongin teirra, uttan Mona, hevði sæð fyrr.

Har lá ein ær, sum var dottin um rygg⁷. Lambið seyð hana, tá ið tey komu fram á hana. Mona sá, at ærin livdi og var skjót at venda henni rætt, men hon hevði ligið eina góða løtu, so hon mátti ernast, áðrenn hon fór at seta beinini undir seg aftur.

“Det var i sidste øjeblik”, segði Mona og greiddi børnunum frá tí “at detta um rygg”. Einaferð, hon og pápin komu fram á eina ær nakað ovari, stóð ikki so væl til, tí ravnarnir vóru teir fyrru hjá henni og hövdu pikkað eyguni úr henni. Ta ferðina tók pápin knívin og svævdi⁸ ærina. Mona mintist, at hon mátti venda sær burtur, tí tað sá so ógvusligt út.

Um nátturðatíð kendist pannukøuroykur niðri í bygdini. Börnini bakaðu saman við Monu. Tey vóru sera upptikin av likkueggnum, tí reyðin er heilt øðrvísi enn í høsnareggum. Hann er at kalla brandgulur, og tað kemst av tí, at likkan leitar sær føði á sjónum, eisini eru tey væl størri, umleið ein triðing.

Nú var farið at skýma, og møðin kendist á donsku børnunum. Onki undarligt í tí, tí tey hövdu verið til fjals allan dagin, og eitt fyri og annað eftir fóru tey til songar.

Eisini Mona kendi møðina í kroppinum. Hetta hevði verið ein strævin dagur, men eisini ein frálíkur dagur. Ein dagur, ið minti hana um ein góðan barndóm.

Mona hevði nú skonkt sær upp í krússið, setti seg afturá og fór at hugsa um farnar dagar.

Set x við rætta svarið!

Hvar funnu tey ærina?	Hvat bagdi ærini, börnini funnu?
í Góðadali _____	hon var smokkað _____
í Halgadali _____	hon var dottin um rygg _____
í Djúpadali _____	hon var deyð _____

7   Detta á ryggin og ikki sleppa uppaftur. Hetta kann henda fyri seyð og kúgv.

8   Skar æðrarnar í hálsinum av.

Set x við rétta svarið.

Hvussu eru likkuegg í mun til høsnaregg?	Hvussu vorðin er reyðin í likkueggum?
líka stór _____	gulur _____
størri _____	brandgulur _____
minni _____	reyður _____

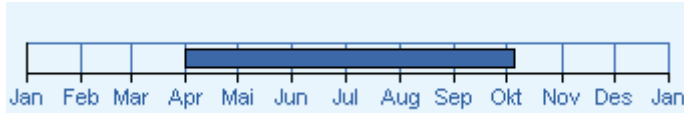
Likkan

Likkan líkist svartbakinum, men er nakað væl minni og smidligari enn hann. Veingirnir eru smalri enn svartbaksveingirnir, spískari og koma longri aftur um velið, tá ið teir liggja saman. Likkan dugir væl at svimja. Likkuni dámar best at vera millum aðrar fuglar, mangan á bygðum økjum, og er tamari enn svartbakurin. Likkan etur meira av skordýrum enn aðrir stórir másafuglar.

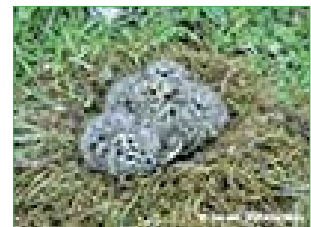
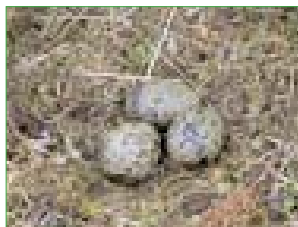
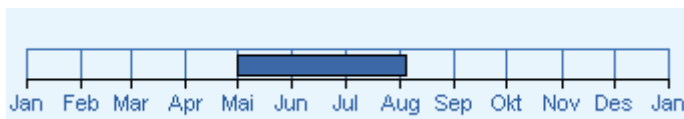
Føði: Fiskur, kræklingur, skordýr, ormar, rov og rusk.

Sæst í Føroyum frá apríl til oktober.

Verpingartíð

Likkan verpur frá mai til august.

Likkan verpur í lynghaga ella grasi, á áaroyrum, sandfløtum, heygjum og høgt til fjals, vanliga nærindis strondini, men eisini inni í landinum, onkuntíð tætt við eitt svartbaksbøli.

Likkan ger reiður av mosa, deyðagrasi og øðrum urtum, mangan millum steinar ella túgvur.

Egg: 3

Liggur á: 24 - 27 dagar

Ungar floygdir: 30 - 40 dagar

Set x við rætta svarið.

Hvørjum fugli líkist likka?

álku _____

svartbaki _____

lógv _____

Hvussu leingi er likka í Føroyum?

umleið 4 mánaðir _____

umleið 5 mánaðir _____

umleið 6 mánaðir _____

Hvussu leingi liggur likka á?

21-25 dagar _____

25-30 dagar _____

24-27 dagar _____

Hvussu nógv egg verpur likka?

fýra _____

tvey _____

trý _____

Úr bókini “Brennivargurinn” hjá Jógvani Isaksen.

Teir sníktu seg inn í klassan í fríkorterinum og hövdu nú staðið í næstan tíggju minuttir og spískað av grimd. Tveir reyðir Viking nr. 2⁹ vóru avgreiddir í part, og Kári ætlaði sær undir tann triðja, tá ið klokkan ringdi.

Rói helt, at nú mátti vera nóg mikið og stakk hondina niður í ta ljósagrønu pappírskurvina og føldi runt í dustrúgvuni. Her var ríviligt av svansi. Eina lítla løtu hugsaði hann, um tað hevði loyst seg at koyrt vatn í eisini, men hann slepti hesi ætlan. Tíðin var ov stutt.

Stovan hjá 6. D var ovast uppi í tí stóra gula kommunuskúlanum í miðbýnum, og ein lítill løta gekk, til hini børnini komu við levind og gang. Lærarin fór ikki at koma rættiliga enn. Bendingar-Bartal var altíð í seinna lagi, og hann fylgdist aldrin við nøkrum. Tey hövdu mangan hoyrt tey vaksnu siga, at hann var so illur í sær, at hann var ikki grannhavandi. Rói visti tó, at hann var giftur, og at hann plagdi at vera í kirkju sunnudagar. Men hann og konan gingu altíð hvør sínumegin vegin. Undir liðini á hvør øðrum sóust tey aldrin. Ein stuttleikan hövdu tey tó í felag, og tað var at ganga til jarðarferðir. Ikki eitt líkið slapp í jørðina, uttan at tey vóru uppi í parti. Hon, fremst, grátandi millum skyldfólkini hjá tí deyða. Hann aftastur, illbrýntur og gleivbeintur, eins og rak hann líkfylgið undan sær. Jú, størri gongan var, jú glaðari var Bendingar-Bartal, og tað vil siga gruggutari. Fegnastur hevði hann verið, um tað hevði borið honum til at kjokkað alt fólknið niður í tað svarta holið og tyrvt útyvir. Bendingar-Bartal var ikki at spæla við.

Kári og Rói fingtu hini at sessast og binda frið, meðan teir riggaðu til. Kári hevði eitt so óført viskileður. Hann hevði fingið tað frá einum mammubeiggja, sum hevði keypt tað í Grimsby. Mammubeiggin hevði svarið uppá, at tað var tað mest fjaðrandi viskileðrið, hann í lívinum hevði hildið á. Tað reina elastikk. Hann hevði lagt aftrat, at hansara skúlatíð hevði verið bæði nógv øðrvísi og so ólukksálíga nógv ótryggari hjá lærarunum, um tílík viskileður hövdu verið til tá. Hann hevði blunkað við øðrum eyganum, tá hann gav Kára tað, og bað hann lova sær at brúka tað sum frægast. Og tað var akkurát hetta, kúllarnir nú vóru í ferð við. Tjúgu væntin andlit eygleiddu fyrireikingarnar. Kári legði tað enska viskileðrið í spennu í millum gáttina og hurðina, so at hon gloppaði einar tjúgu sentimetrar. Rói fór upp á ein stól og setti pappírskurvina ytst á hurðina í erva. Nú var so bara at bíða eftir Bendingar-Bartali.

Skriva s fyrri satt og ó fyrri ósatt!

Tveir gulir Viking nr. 2 blýantar voru avgreiddir í part _____

Kári ætlaði sær undir tann fimta blýantin, tá klokkann ringdi _____

Stovan hjá 6. D var ovast í skúlanum _____

Bendingar-Bartal var illur í sær _____

Bendingar-Bartal gekk ikki í kirkju _____

Kona Bendingar-Bartal græt altíð til jarðarferðir _____

Kári og Tom fingtu hini at sessast _____

Viskileðrið var keypt í Grimsby _____

Pápi Róa hevði keypt tað _____

Viskileðrið varð lagt millum hurðina og gáttina _____

Føroyaprent